

Asemakaavan luontoselvitys

Äänekosken kaupunki Kortteli 5201

5.12.2014

Terhi Ala-Risku

TMI POHJANMAAN
LUONTOTIETO

Luontoselvityksen tavoite

Luontoselvitys on tehty Äänekosken keskustassa Mustaniemen kaupunginosassa sijaitsevan korttelin 5201 asemakaavoitusta varten. Korttelin pinta-ala on noin 2 hehtaaria. Asemakaavaa laadittaessa luonnonympäristöä tulee vaalia eikä siihen liittyviä erityisiä arvoja saa hävittää (MRL 54 §). Kaavan vaikutukset mm. kasvi- ja eläinlajeihin ja luonnon monimuotoisuuteen on arvioitava (MRA 1 §). Kaavan luontovaikutusten arviointi tehdään luontoselvityksen perusteella.

Maastokartoituksen menetelmät

Luontoselvityksen maastokartoitus tehtiin 6.9.2014. Maastossa tarkastettiin kaavoitettavaa aluetta jonkin verran laajempi, noin 5,5 hehtaarin metsäalue (kuvat 1 ja 2). Alueelta tarkastettiin luontotyypit, kasvillisuus sekä alueen sopivuus mahdollisille uhanalaisille lajeille (Rassi ym. 2010) tai luontodirektiivin liitteiden II ja IV(a) lajeille (Sierla ym. 2004, www.ymparisto.fi > Luonnonsuojelu > Lajien suojelu > Suomessa esiintyvät luontodirektiivin II, IV ja V -liitteen lajit). Luontotyypeistä etsittiin erityisesti uhanalaisia luontotyyppejä (Raunio ym. 2008), joista osa kuuluu metsälain 10§ arvokkaisiin elinympäristöihin. Vesilain 1:15 ja 1:17 § suojelemista pienvesistä etsittiin luonnontilaisen kaltaisia puroja, noroja tai lähteitä.

Luontodirektiivin liitteessä II lueteltujen lajien esiintymät tulee erityisesti huomioida erilaisissa hankkeissa. Liitteen IV(a) lajit edellyttävät tiukkaa suojelua. Direktiivilajeista luontoselvitysalueella on sopivaa elinympäristöä lähinnä liito-oravalle, mistä syystä alueella tehtiin tarkka liito-oravakartoitus. Liito-orava käyttää ja merkkää papanoillaan erityisesti metsän järeimpiä kuusia ja haapoja. Jos metsikkö on naaraan asuttama, on tällaisten puitten tyvellä yleensä loppukesään asti havaittavissa kasoittain papanoita, joilla naaras merkkää reviiirin. Loppukesällä papanat ovat yleensä ainoa löydettävissä oleva merkki liito-oravan oleskelusta. Liito-oravakartoituksessa tarkastettiin luontoselvitysalueen lähes kaikkien vanhojen kuusten ja haapojen tyvet. Varttuneistakin kuusista ja haavoista tutkittiin suuri osa. Yhteensä alueelta tarkastettiin arviolta muutamia kymmeniä puita. Liito-oravalle sopivia pesäkoloja etsittiin lisäksi kaikenlaisista puista.

Maastokartoituksen epävarmuustekijät

Luontoselvitysalueelta ei ollut käytettävissä mitään aikaisempia raportoituja tietoja. Syyskuun alku ei ole eläinlajiston selvittämiseen erityisen sopiva vuodenaika. Alueen pesimälinnustoa ei ollut mahdollista kartoittaa lainkaan. Liito-oravan jäljet vähenevät metsässä kesän aikana mm. muurahaisten toimesta. Lienee kuitenkin epätodennäköistä, että jätökset katoaisivat laajalta alueelta kokonaan.

Alueen luonnonpiirteet ja luontotyypit

Mämmensalmen - Mustaniemen lehtometsät on arvioitu paikallisesti merkittäväksi luontokohteeksi Äänekosken rakenneyleiskaavassa (Suunnittelukeskus 2006a). Alueelle tyypillistä on lehtomaisten kangasmetsien ja lehtometsän laikkujen mosaiikki (Suunnittelukeskus 2006b). Metsät ovat pääasiassa käenkaali-oravanmarjatyyppin tuoreita kuusikkolehtoja. Myös mesiangervotyyppin suurruoholehtoja ja saniaistyyppin kosteita lehtoja esiintyy.

Mustaniemen rinne on kokonaisuudessaan tuoretta käenkaali-oravanmarjatyyppin lehtometsää. Lehto jatkuu kosteapohjaisena ja harmaaleppävaltaisena alueen ulkopuolelle sataman suuntaan. Luontoselvitysalueen yläpuolella on karumpia mäntyvaltaisia lehtomaisia kankaita. Mustaniemen alarinne on lohkareista ja vaikeakulkuista. Ylärinnekin on kivikkoista, mistä syytä metsä ei ole ollut aikaisemmin todennäköisesti

muussa kuin korkeintaan laidunkäytössä.

Ylärinteestä saa alkunsa kaksi monihaaraista puroa (kuva 3). Molemmissa puroissa virtaa vesi ilmeisesti läpi vuoden. Vaikka purot saavat alkunsa näennäisesti maan alta, niissä näyttäisi virtaavan lähinnä Mämmensalmentien toiselta puolelta tulevia hulevesiä. Puroumat ovat kuitenkin luonnontilaisen kaltaisia ja kulkevat enimmäkseen piilopuroina lohkareikon alla.

Häränvirran puistotien varressa metsä on varttunutta väljennettyä kuusivaltaista sekapuustoa ja ilmeeltään talousmetsää (kuviot 4 ja 5, kuva 2). Muilta osin luontoselvitysalueen puusto on uudistusien ylittänyttä ja varsin luonnontilaista. Metsä muodostuu kuusikosta (1), männiköstä (2) sekä koivun, haavan ja harmaalepän lehtisekapuustosta (3). Puustoa on väljennetty yli 10 vuotta sitten. Tuomi, raita, vaahtera ja paatsama ovat vesoneet tiheään alikasvoksen, minkä seurauksena puusto on kaksijaksoista. Vanhoja eläviä ja pötkelöityneitä koivuja ja harmaaleppiä kasvaa runsaasti koko alueella.

Kasvilajisto

Lehtomatara (*Galium triflorum*) on Keski-Suomessa Jyväskylän pohjoispuolella melko harvinainen tihkuvetisten puronvarsilehtojen kasvi. Yksi esiintymä lehtomataraa havaittiin korttelin 520 alueella. Samassa paikassa kasvaa myös vaateliasta näsiää (*Daphne mezereum*), jota havaittiin muuallakin puronvarressa. Muita vateliaampia lehtokasveja ovat koiranheisi ja mustakonnamarja, jotka ovat yleisiä Äänekosken seudulla. Mämmensalmen lehdoista löytynyttä lehtopähkämöä (*Stachys sylvatica*) ei Mustaniemessä havaittu. Muuten alueen kasvilajisto on melko vaatimatonta, runsaimpina lajeina metsäkastikka, sananjalka, puna-ailakki, lillukka ja metsäorvokki.

Eläinlajisto

Liito-oravasta ei tehty luontoselvitysalueella mitään havaintoja. Koko alue on puuston rakenteen puolesta liito-oravalle sopivaa. Erityisesti harmaalepissä on runsaasti liito-oravalle sopivia koloja. Harmaaleppäpötkelöt eivät kuitenkaan säily kolopuina pitkään pystyssä. Liito-oravalle potentiaalinen metsä jatkuu selvitysalueen ulkopuolelle sataman suuntaan.

Kaavassa huomioitavat luontokohteet (kuva 3)

Rinteessä virtaavat purot säilytetään ja jätetään niitten ympärille riittävän leveät suojavyöhykkeet. Purojen varsille tai alarinteen lohkareikkoon ei saa rakentamisen yhteydessä kasata maa-aineksia.

Lehtomataran esiintymä säilytetään.

Säilytetään Mämmensalmen alueelle tyyppillistä lehtometsien verkostoa jättämällä riittävän leveä, rakentamaton metsäinen yhteys Markkamäeltä sataman suuntaan.

Viitteet

Rassi, P., Hyvärinen, E., Juslén, A. ja Mannerkoski, I. (toim.) 2010: Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2010. Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus.

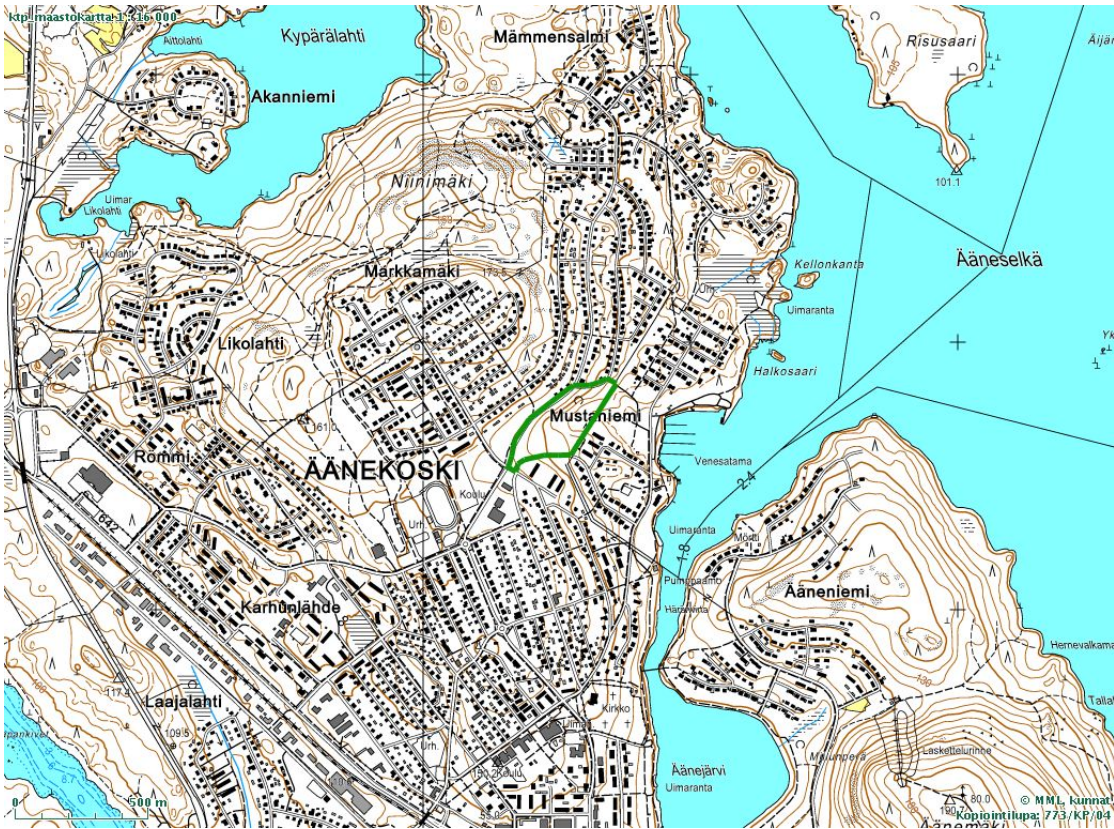
Raunio, A., Schulman, A. ja Kontula, T. 2008: Suomen luontotyypien uhanalaisuus. - Suomen ympäristö 8.

Sierla, L., Lammi, E., Mannila, J. Nironen, M. 2004: Direktiivilajien huomioonottaminen suunnittelussa. -Suomen ympäristö 742. Suomen ympäristökeskus.

Suunnittelukeskus 2006a: Äänekosken rakenneleiskaavan 2016 luontoselvitys.

Suunnittelukeskus 2006b: Äänekosken ja Suolahden taajamien laajennusalueiden luontoselvitys.

Kuva 1. Luontoselvitysalue.

Kuva 2. Luontotyypit.

Kuva 3. Kaavassa huomioitavat puot (sininen), lehtomataran esiintymä (musta nuoli) ja säilytettävä metsäinen yhteys (vihreä nuoli).

